לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר לשון־קולטור, געשעפט, קונסט און קולטור

נומער 5 (חדש 149) — יידישער יאר — מאי 1952 לאנדאן

redigiert von M. J. Szmuszer

אינהאלט

1 [illegible] ..... [illegible]
3 [illegible] ..... יח. יעקב / [illegible]
6 [illegible] ..... [illegible]
7 [illegible] ..... י. מ. [illegible]
8 [illegible] ..... יחזקאל [illegible]
13 [illegible] ..... י. מ. לעדי
14 [illegible] ..... א. שולמאן
19 [illegible] ..... א. נ. [illegible]
22 [illegible] ..... י. מ. קלינגער
23 [illegible] ..... שלמה [illegible]
30 [illegible] ..... א. [illegible]
31 [illegible] ..... [illegible]
32 [illegible] ..... [illegible]

פריין 1 שילינג און 6 פענס

אבאנומענט־פריין 10/6 פאר א יאר

אין אמעריקא 3 דאלאר א יאר

By Appointment, Dealer in Antiques to H.M. Queen Mary

CAMEO CORNER

has a great demand for old jewels for Home and Export Trade and is in a position to give good prices for valuable Gems and jewels of every kind.

26 MUSEUM STREET, LONDON, W.C.1

Museum 0401

CLOSED ALL DAY SATURDAYS

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & SPORTSWEAR

IMPORT - - EXPORT

518 Lea Bridge Road - Leyton, London, E.10

Telephone: STAmford Hill 2330

IDEAL TRIMMINGS LTD.

Manufacturers of Shoulder Pads and Fancy Goods

Prompt Delivery

118-120 CLAPTON COMMON, LONDON, E.5

הייכטיק פאר יידישע געשטונג, ווארגען שריבער און מתרגם — פערק איך אונזער ביין פרעגע: „לשון און לעבן", דו דעלאנגערע בילדונג לאזראן אז.

Published and Edited by A. N. Stencl, 17 Delamere Bldg., Collingwood Street, London, E.C., and printed in England by The Rand Press, 129-131 Cavell Street, London, E.1

לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, מעמעסטר, קולטור און קולטור

נומער 5 (תקמט [149]) דרייצנטער יאהרגאנג פאר נאיו לאנדאן

פיר יאר מדינת ישראל

א טאלק האט אין צוויי טייטש יאר געהערט און געטריבן מיט לאנד צו לאנד, מיידענלעך נעפעלירעקס און גבורים מיט עק העלם ביז עק העלם. דורי־אין און דורי־אויס געקוילעט און געמאכט אז א מאיראנ, א טאלק האט דיינע געקלעבט חטולות, דיינע דעפעליטנע און דיין דיסטנט אז האט ליד מיט נאולה — אזא טאלק, אז קיין דעפעלקעט די טעג מיט דיין באטייאונג. מיט דיין דעפעטע שטענדיקייט, אז צו פארגעסן אז אין דיין פריידהאפטיקייט — בעצת תורה! — איז עס נייטיג. קאפבל. אלץ אויפגעזאמלט מיט דיינע געבייטונגען און געמיל־נעמע פליכטע, פארגעסט מיר העלם עס געקאלט הייסן מיט דער ביים מיט דער דעריידיקונג, פארגעסט. יאה אל אזא דעלהאפט אין דיין שפלה, אויסגעלייגן דאס רוהיגן וויל קיין — האט אז דיין נאנצער שטאלץ!

אבער הייט די פרעמדע באדרעהונג תורה־טבע דיינע אויסגעפעס. די הארץ הערט דיינע אויגן. אין יאר־אין און יאר־אויס די דרייקייטיקע קאנג מיט דיך אויפגעדונגען. די שוועריקייטן מיט דער שטענדיקער דעפעליטנע, בעקעמט האט דעפעליטנע חטיבות און הארגיקייט. מיט מיר דיך אויסגעטיי די מיט העלם אין דער העלם. ביי אויסגעלייגן צו קיינען — מיט הארגעם ביי נייטיג דאס דאס הארגע מיטן הארץ אויפגעדונגען! בארעם אז דער אויסגעלייגטער דאס האט אויך דיין דעפע־

ביידיי מיטיגע יאר שטאנד אונז לעבן מיט א טאלק אין אזא באנאנס. אז אויב מיט הארגעם קיין אויגן. הערט דער מעגעלאנד נישט נאר ליינטער. נאר אין אין קרין נישט דער הערט. אז מיט אל דיך מיט אזא נאר אויסגעלייגן — אזא מיט עליידיקייט מיט אזא אויך אויגן!

דיינע. אזא ביינע יאר מיט מדינת ישראל אין די יידישע דרעמען אין ישראל שטיין א דעפעליטנער קנין אויף דיי דיינע מיר פליין דעפעליטנע עס דיך. אין ביי אלץ שוועריקייטן. מיט א שטאנד פיין אין „שטאנדהאלטן". אין דאך די לאנ־מעדיע נאר דער יידישער שפראך אין יידישער ליטעראטור ביים יידישלעבן אויפגעדיקייט א דעפעליטנע. אז שטענדיקער מאנגל — לעבן בל ישראל! די שוועל אויפגעגעבערטיקייט דאס קעגעלאנד הערן אנגעגעבן דיין הארץ. ביים יידישלעבן דעפעליטנע? די דיך אלץ גרעסערע בעדאנקונג נרעגעס ביים יידישער שטענדיקייט אין ישראל הערט הערן די ברכה אונז לעבן — מדינת ישראל דאס אויר אויגן הערן די מעגער מיט די יידישע יסודים.

די יידישע אויטענען אין דאנדאלן מיט ישראל. די יידישע ביכער דאיטן בעגעגענען אויטער אין דאיטן נעדיקנע. דאס מארגאיטן. דיך אלץ מיר אין דער אונגער די תפארת. אין יינע אפאיטנע ביים דאס מיר תודה־

לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, מעמעסטר, קולטור און קולטור

נומער 5 (תקמט [149]) דרייצנטער יאהרגאנג פאר נאיו לאנדאן

„לשון און לעבן" — אין בעטאר!

מאאז פיל בעדיטונגען דאס דער קאנדיטנע מיט „ארייטן מיט יידיש לעבן" אין נאנצהייטן דיך צו הערן צו אלץ לעבן. אנגעגעבן אין בכלל ארייטן מיט דאס זשורנאל „לשון און לעבן" צו דאנקען די אנגעגעבן מיט דערין דער נאל דעלגער נעמען דיך אין אן עדיטאר קרייטאר ארגאניזאלער לאנד.

דער קאנדיטנע איז אנגעגעבן צו אלץ מיי דעמאלן דאס יידישע דערא אין דיילן אין ארייטן דיין נישט דעלגאן דאס אנגעגעבן מיט דאס ארגאניזן דיינע זשורנאל אין אנגלאנד.

איר קענט דאלגן אויפגעגעבן די עדיטאנען פון דאס זשורנאל דורך אין נאנצע מאנאלן:

1) צו שאפן נייע אבאנענטן.

2) צו הערן פרעגלדיגר מיט אנגער ארגאניזאציע.

3) בייגעשטאנען דעמאל אנגעלער צו אנגער „מעדיטאנע קאנדיטן".

4) אין ארגאנען אייער אבאנאמענט די אנגעגעבן אין דעגאלער.

דערלאזט ביטן דאס אונטערגאנג פון אנגער זשורנאל!

באלדיקע הילף איז נייטיק!

די לעזער אין דאנען פון בייטשריפטן צו אנגער „אבאנענטן פאר־דער־הילף" אין די קאנדיטנע נעמען אין דאס זשורנאל.

דאנען דיך דאנען דאיטן אין צו דער דאנאנען:

London ua Laios, 17, Delamere Bldgs.,Collingwood St., London, E.1

אדרעס קאנדיטנע

ב. דאנען, מעגעדאנער, דאל מיטלען, לאנדאן.

לשון און לעבן (150 נומערן)

מיר נייטיג צו א אנגעגעבן יידישלעבנדיגער אנגע דערגעגען פון 150 נומערן נאנצער אין זשורנאל „לשון און לעבן".

נייטיגיגע הערן אין יידי נעגעדאנגען הערן א אויפגעלעבער באנגעגע. מיינען אנגעגעבן. אויטגעגער אין דיינגעגעבן אין יידישן דאנגע. הערן אין נעגעגע אין אין דאנגעגעגע. מיר קע אין קאנגען אויטגעגעגען אין דער יידישלעבנדיגע.

אנגער אויטגעגעגען אין קאנגעגעגע נעגער. די דערגעגע.

ייִנגלער האָבן שוין טאָר אַנטערע אויגן די בעטן שיטבן אַן געזונט. אַז די אַז
שטאַרקער פון דער אויטערגער — אַן יידישלעכקייט האָט אַז דער פאַרזאָרגן
הערט געקליינטער יחוסאַרט? אַן „פּרוי" אַז נישטאָ קיין שטאָר אַז אויך? אַז
האָט דאָס פאַרן. בעחילה, שוין יאָ דאָ אַז אַז אַז קאָלט אַז שטאַרקע.

אַן דער עיקר, ביי דאָס דיסטער נאַפּאָלעאָן־באַזונטערן, האָט האָט אַנט
אויטערקאָמען — אַ טאָלק האָט הערט צוויי טויזנט יאָר בעמלעכן דע פאַקטאָר
באַקומען יידישטאַטיסטיקס דע יודען? — אַז דער האָט בעמעס אַ האַלבער
יאָר־אַפּעלאַטאָן נעקאָמען דאָס טיסט־באַזונטערן קעגן די „נרייס־פאָלעכיקייט"
פון דער דייטשער „נטמאַנגלי". — אַן פאָלאָגן אַז יידישלעכן נעמענאָן אַז
דאָס מאָן? — דאָס טייטש. אַז אַן דער הינגער שטאָלצער פרעמד דיסטן פון
אויך שוין. אַז די יעקאָב פיליאָן קייסעס איקאָן נישט אַז „פּאַטאָרי" אַן דער
יידישער נלות־נעשיכטע; אַ קאַפּאַן פון הייגעס — אַ שטאָפּל פאַר נאַפּאָלעאָן
דעלבסטשטענדיקייט! פון אַז בעדיליקע נאַטיקייט פון האָבן פיר דעלן אַיזן
חיות פאַר אַנדער אויטיקייט אַן פון דאָס דעקן דער נאַטון פון בעטשעלעכער
דעלבסטשטענדיקייט. האָבן דיך דאָך די צוויי טויזנט יאָר נלות אויטענטאָלעכן
אַן אַכות פון די „עשרת הדורי פלגות"? אַן דאָ אַזוי פיל הייגעס — — — —

פיר יאָר מדינת ישראל אַן די אַז שוין אַנ אַ פּאָליטישער אַן טראַנזיטאָרער
כות. אַז די „יודאָס פלגות" פון אַיין דיק. אַן די פון „אַנטאָן אויטערגעס
פאַרזאָגן" פון דער אַנדערער דיס בראָכען דיך שוין דאָס קאָפּ אַן אַיך — די
אַז שוין דאָס צוגעל אַז דער דאָך אַן פון דאָרטאָס דיך שוין טיס מעגות פון
ביידע דיקן.

אַ דאָך די נאָר קאָנען בלייבן שטיל אַן נישט דאָקלעריק! . . . שטאָר
ליק אַן דאָגיק אַן דיך טיס אַז אויגלעך אַן ניטשטיק באַזונטערן. די פון דאָס
קאָ באַזונען אַן בעדיך פון די צוויי טויזנט נלות יאָרן. דאָך דאָס דיין אַנדער נלות־
תפילה פון „יום העצמאות" פון דער „אַמעריקער יונער ישראל מדינה.

אַבער דאָס אַלץ. אויבן אויטערקאָמען. אַז שוין דער טיטן מובחק. אַז די
יונגע מדינה אַז שוין אַנגעלעך אַזוי שטאַרק. אַז אַן אַנגעלעכע אַפּאָלאָגיע
קריגט קאָן די דיך שוין דערלויבן. צו דערלויבן — אַן אויטאָפּאָליטיס אַז די
שוין אַ כות. דיך אַבאַזטייטן אַן אַיר.

יום העצמאות

פון אַיך טיר דער אַ יידישלעכער נלות־יום.
פאַרטיטן אַיך פיר די דערקאָר. מדרדיק די אַבאָל!
בעאַז דער נאָר. דאָס די עצמות מובטחות.
דיקן לעבעדיק נאָרען אַנט טיטן־אַבאָל.

אַז. דאָס טאָן אַיך דעל פון דער אַבעדיקער אַלץ.
דאָס בלייבן אַבעקן טיר אַן האַלדז. פון טיטן־אַבאָל אַ בין!
כיטעל טיטן אַן טיטן אַן נאָבאָל פאַרטיטן.
בין אַיך דעל דאָס דערט. די אַבאָל אַן דער. פאַרטיטן — — —

דר. יעקב י. מישלים

נעדאַנקן וועגן אַ מרדיקדיקער יאָרציט

אַן די חיי־קריקע יאָרציטן־טעג שטעט נבריקייט נעמען אויפמערקזאַם אַן
דערזעלבן. דאָס אַיך נעפאַרזאָרגט בחידות. טאָר דיך פאָלין. אַן מיין אויגנבליק דיקעל
פאַרזיכטן אַ שטילן, אויטערגע הכרה. אַן נליכקייטיק דיך פאַרזונקען אַ שטיקל
דין־חשבון פון דער לאַנג פון יידישן פאָלק אַרום אַן פיס אַ יאָר צען בריק.
דיקן דאָס אויפאַטאַרעס יידישס דאָס פאַטעלקי אַן מדרדיק אויפגעטיטן דין
נעמען אויף דער בלוטיקער פיליעקער קיר. קס אַז דאָ דיטנ־בוכיס דיקן דאָס
אַז טראַכטן. אַן נאָקע נישט נאָר דיקן דאָס. דאָס דאָס דיך פאַרלאָזן דעלבלאָן
אַן די נזרלדיקע יאָרן הערצ־הערצ־הערצ, נאָר אַיך דיקן דאָס. דאָס קס קיטס נאָר
אַרום אַן אַנדער העלם. די פאַטאָל, אַז קס אַז נעקומען אַ הערנה, נאָר פאַרטיר אַז
פאַרטיר נאָרגאָלער טריטער־נאָר. דאָס דיין דיך אַבלים נעליכטן אַרום. נע־
דאָס קינדס. פון דאָס אַיך אַיך אַרום נעליכטן אַן אַרבערגעליכטן נאָרגאָ
קאַפּיטלן פון דער טיער חיטן־ליטעראַטור. דאָס נאָלאָ אַרום פון בולם אַן
פון אַכזריותיקאָן די נרים פון אַנטער אַזנליק. קס דיקן לעבעדיקע
פאַרקער פון אַן אַרום. יעדע קורה דיטס אַיך ניט דיקן. יעדעס טריטע
קאַפּיטל פאַרטיפט דאָס פאַרטיפט אַן פאַרטיפט אַיך דאָס הערץ. דאָס דיך נאָקע
בעטער קינדס בריקייט. טאָר דיך פאָלין. קס אַז די בריקייט פון „יאָב בדר דיקער
פון דיקן אויגאָן אַן דיך פאַרשלאָפן אַן שטיקן.

אַבאָלקע דיקן דאָס נישט נאָר נעקאָנט קינדס אַן בעדיקן דאָס דערט.
נאָר פון דער פון אַן נבריקייט פון נעמען אַרויסנעמען אַ פונט הסכל נאָר דאָס
דיטערקיקן קאָנען נאָרן דיקן דיקן קינס. בעבעקאָס מיט אַן כות נאָר דער קנע־
הערט. נאָלאָ אַיך אַיס אַ נאָלאָ. דאָס דאָס דערזעלבן אַרום אַיך דין
נאָרגאָבאָן אויגליק אַן ביי קין קינס אַנטן נישט נעקאָלאָ פאַרגעסן מיי דין
יידישלעכן פון נעמען אַן מיי דאָס. דאָס די שונאים דאָרן אַיס נעמען. אַן דאָס
אַז נעלאָנן אַיך אַ שטיק פון דאָס פון אַנטער. נאָרגאָבאָן קינס. דאָס
פונקטיר די פאַרגאַנגענהייט. אַלץ נעמענטיר. אַלץ טער אויגנבליק אַן די הער־
נער אַז די נעקאָרן. פון דאָס די נישט נעקאָרן אַנטפּלעקן אַנטפּלעקן אַרום צו פאַר־
נעמען. אַרום. טיס שטאָלץ אַן בעזונטערן דאָס פון נעזאָרן דאָס קער. דער
אַלקאָהאָלטיקן אַז נעקאָרן אַ שטיק טיער ביזנעס אַן דער קרוין אַיס קאָנ
פון אַלץ. פון אַז אַנדער נעבאָנען אַזוי דיין. אַז פון דאָס פאַרזאָרגלט דאָס
קאָנטרעבאַנד. דאָס נעטרעבאַלטער יידישלעכן אַן אַז אויגן. עס אַז נעקאָרן אַ
יידישלעכן טיל נעלט. אַ יידישלעכן פון נישט. אַזוי דאָס אַבאָלקע דערזעלבן. טיס אַ
פונקטיר אַרומנעמען פאַר דאָס קינס דאָס. פאַרגאַנגענן אַזוי אַז לערנען אַן
דער יידישער נעשיכטע. אַז פאַרבינדן דאָס נעמען טיפן הייגע. כדי אַז פאַר־
שטאַרקן דאָס בטחון אַן נלויבן אַיגן אַרום פאַרגאָ.

אַז דאָלאָן טיר אַבאָר הייגע־הערלעכקייט. דאָס בעטרעפן פון נישט נעקאָ
דאָס הערן אויטן אַלען שטיינער. טיס אַנטער נעשיכטלעכן חשבון. דאָס לערן

נגן מיר אַן אמת נעמען? ווען ווען מיר נעלטערע פאַר זיך און פון דער וועלט
און דאָס לעבן גרויסן נסיון? ווי האָלען מיר מיר מיט אַזוי מעגן מיטן זיינען
בעלוק. ווען. אַרויפגעטרעטן פון יחידים. נאַבעלע און עדלעכע. דאָס אַלץ נאָר
נישט הערנטע נעמען פאַר דינע שוועסטער אַפּרבעקנס לגבי יחיד? אַזאַך. אַ מיר
הערנס געדענקט און נאָר פון דער יחידים נעפאַרען הערן דאָס לעבנס. אָבער פון
הויט ווען נאָר קינגער נישט נעפאַרוס אַז פאַרטיליזן אַ קלאָרע. אינטעלעקטו־
עלעכע שטעלונג אַז דאָס דאָזיקן אַנדערשיקן אַרבעלעכן.

מיט דערעל הייליקער פאַרהיטנעס. הילט דיך חיינער מרגן. אַרויס מיר
אַנהאַלטן דאָס נישט פון די נעטעלנבערים. די חיינע יצירת פון דאָס אַזוי טראָ־
גיש פאַרשטיקנעס דור בורה־אינדאַפּאַרענט יחיד? אַלגאַנן מיר און די הערבער
פון אַזוי יונגע פאַרשטענדנעס און ליבעסנס אַז אַן דאָס אַלץ. דאָס אַז
נעמען עין און גרויס און דער וועלט פון נעמען? אַרער חיל פון דאָס
אַלץ אַנטליזן. און דאָס שנעל פאַרגעס. כדי דאָס גיבער אַריבערגעזען אַזוי
אַזוי הויט. גלייך זיי אַן דאָס וועלט פאַרגעס נעמען? אַן די שטות אַז דאָך
באַמת אַ מכת אַזוי לא כתובת בתורה. פאַרגעס דיך. גלייך דאָס אַז דאָס אַלץ
אַלץ און יונג. נעגאַנגען אויף דאָס נישט. שווערן נאָלגעס? אַזוי נאָר דער־
אַזוי. אַז מיר דאָלן אַזוי שנעל הערער אַפּרעגען זיין פאַרגעס אַזוי?

יאָ. אַ קליין חיינעלע פון קרעלבע. עקסטעטיקע יחיד. קינסטלער און
הערס־מיר פון שטעגנ־נעטאַרענעס אַלץ. מיט אַרום די אַבלוס. דערשלאָגן
און מיט אַ טיגן פרייער און ייער הערן. די חיינע. דאָס מיר דאָגן פאַרלירן.
אַזוי די אַז דער נעמען נישט נעקנטיקע. מיט אַלץ בחזות קעמען די אַזוי דער
דערהאָלטנע פון דער פרייער קולטור־יידישקייט פון דאָס אינטעלעקטו מיר
יידענטע. די נעמטיקע וועלט אַז אַזוי די נאָך אַ לעבעדיקע דיזיקלעכקייט. פון
דאָרט שפּרעכן די דאָס דערהיט־אַלגן אַזוי אַזוי פון יידישן הטאַך און פון אַלגאַ־
יצירת. דער נעמען לעבן נאָך מיט זיין גלייכקייטן בריי שי און דער שפּראַך פון
דיער שפּאַנג און שי און אַזוי פון דיער טראַגן און דענען. אָבער די יידישע
דיזיקלעכקייט. דאָס אַלץ און דיין נאָבעער בעטאַרייטנג? חיל עס דען אַן
דער אַזוי נישט פאַרגעס די שעלות און די ליידן פון די לעבעדיקע יאָרן. אַזוי
די בלייבקע שפּרעך. דאָס דער טראַגיקער נעמען דאָס אַזוי טראַגיק אַזוי־
קריבן אויף אַזוי־נעדיקע שטערנס? אַזאַך קען אַ נאָלץ אַלץ אַ קאַלעקטיוו. אַלץ
אַ רבים נישט אויבן אַזוי־מיין און שיינען. עס חיל לעבן. עס ברייטס מיט
כדי חיינער גו ברייט. אָבער אַזוי שנעל הערן פאַרגעס. אַזוי מיר הערן אַזוי
הערן פון דאָס אַלץ. דאָס אַז שיין דאָרטיגס נאַטירלעך? דאָס אַז שיין לגבי
נישט און המטבע מיט דער לאַנגער טראַדיציע פון ישראל מבא. אַזוי דאָגן דיך
פריערדיקע דורות נישט אַזוי־נעפירט?

אַז מען חיל פאַרגעס פון אַזוי־ליך. חיל מען אויך גלייכגילטיק דיך אַזוי
אַזוי־אַלגן פון דאָס נאָבען באַנאַס פון נעבען. מען אַז מערף דאָס אַזוי־אַלגן
מערגנעבן מיט דער אַרבעטער־ייסטעקער אַנטגעגנטיקע און מען אַז דיך מיזן
און אַ קולטור־באַנקראָט. עס וועלט שיין נאָרגעס חיינע. אַז מערף־אַרבעטער

פון יידישקייט מיט אַלץ אַזוי נרויסע חיינע. אַנאַנגען און דערגייטנגען.
דאָס בעלוי דיין אַ באַגריף פון אַ טייטער פאַרגעבנגעטיס. אַז דאָס דיך מאַנגען
מיט אַ יידענט. דאָס דאָס אַזאַך קיין שום אַרבעטער חיינע נישט? אַז דאָס אַנ־
וועלטן יידיש. אַזיב דאָס אַלץ. דאָס דאָס די נעדענקס אַז מיטן. און דאָס לעבן
דאָס דיך נאָר פאַרקלינען אויף אַנדערע חיינע? דאָס נאָטנע אַלץ עס נאָר לייטנס.
דאָס באַטיגן דיך אַז באַגיין מיט אַזוי־נעדענקס. מיט מעגאַיטיקן און „אַזוי
חיינע", לאַנגיקע נעמען. אַז דער אייגענער טיף פון אַזוי־אַנאַנגען יידענטס אַז
אַזוי גלייכגילטיקע דער טיף פון דיין קולטור. פון דיין פאַרגעס און לעבנס־פאַרגע־
בען. אַז דאָס דיך נאָר נאָרים נאַכן. אַז דאָס נאָר דאָגן? און קלינגע יידן אַלץ
דאָך אַזוי נישט? קענען די אַזוי אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי נעבען. דאָס
מען דאָס אַזוי־אַזוי אַז דער יידיש. דאָס עס דאָס אַזוי קיין כמעט נישט
דיין פון דער קולטור. דאָס אַז אַזוי דיגס אַזוי ליב און טייער. אַז די
„דאָרטיגע רעזולטאַט". יאָנע. דאָס טייטען אַזוי אַזוי דאָס דיילקענגעריש די אייגנע פון
דער אייגן. קענען אַזוי נעגיגען און אַלץ לאַנגען און אַזוי אַלץ לעבעדיגע פון אַזוי
דער בעגעגייסטערונג. און דאָס אַזוי אַזוי בריגע יידישע נישט קיין אַזוי־אַזוי.
כדי דער דאָרט אַזוי־אַזוי דאָס אַזוי בריגע יידישע נישט קיין אַזוי־אַזוי. אַז דאָס
מיט גלייכגילטיק. אַזוי אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי לעבן יידיש אַלץ? אַז דאָס
פאַרגעס דיין גלות. אַזיב דאָס דאָס דאָס דאָס אַז אַ די בלייבן אַז דער יידישע נעד
אַזיבנגעס. אַ מיין דאָס דאָס גלות לעבן. פון דאָס אַז דער אַזוי־אַזוי־אַזוי אַ די אַלץ?

אַזעלכע און עבלעכע רעזולטאַט קענען אַ נעמען און דאָס אַזוי. בעסער אַזוי
מיט דיך אַזאַ אַ שטיקל דיין חשבון פון דאָס באַגיין פון דאָס נעמען־קאַנדי נאָר
אַזוי דיגס אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי. און דאָס נאָר אַ נעמען־אַזוי אַזוי די אַזוי־אַזוי
לאַנגען פאַרגעס־אַזוי דאָס אַזוי־אַזוי־אַזוי אַזוי אַזוי־אַזוי פון דאָס. מן לגבי
דאָס קבר און מן כלפי דער בוקאַנס. דאָס אַזוי אַזוי נאָר מיט נעמען. אַז בי די
כל המיר נעמען־אַזוי־אַזוי. אַז דאָס מיר דיגס דיך אַזוי אַז אַזוי־אַזוי־אַזוי די אַז
מיגס אַ יאָרגיגס. אַזוי פון מען נישט אַזוי אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי רעדן פון די ליגן
און נבריות פון די אַזוי־אַזוי־אַזוי. נאָר דערגען אַזוי־אַזוי אַ מיטר־המכל נאָר
דער קענטיגערס. אַזוי פון מען נישט אַזוי אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי אַזוי־אַזוי־אַזוי
מיט און אַבסטראַקט. נאָר אַזוי־אַזוי מיר מיר און יידישן אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי
אַזוי. אַז דער דער אַזוי־אַזוי פון דער נעמען־אַזוי נעמען. דיינער יידישקייט מיט אַזוי אַזוי־אַזוי
פון אַזוי־אַזוי. דאָס דאָס נעמען די נעמען־אַזוי־אַזוי נישט נאָר כדי און נעמען
אַזוי־אַזוי־אַזוי. נאָר אַזוי מיט אַזוי אַזוי־אַזוי מיטיס אַז דיין דאָס מיט דאָס
די אַזוי פון דער וועלט. אַזיב דער דער דערגיגער קאַנדי דאָס נעמען אַ דיין. און אַ דיין
דאָס אַזוי נעמען. דערגאָלט מיטן דאָס אַזוי־אַזוי די אַזוי־אַזוי־אַזוי און אַלץ
אַזוי דיסטיקע אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי. דער דער פון אַזוי קולטור און אַזוי־אַזוי.
עס וועלט אַזוי־אַזוי נאָר־אַזוי־אַזוי נעמען. אַזיב מען אַזוי אַזוי מיר אַזוי־אַזוי.
מיר די נעמען־אַזוי־אַזוי און דער. נאָר אַזוי־אַזוי לייגען אַזוי־אַזוי־אַזוי דיך נישט דיין.
נאָר דערגאַנגען און דער. נאָר אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי אַזוי־אַזוי־אַזוי־אַזוי
נאָך מיר דאָס אַזוי אַזוי אַ נאָר דיינע קענען. און דאָס־אַזוי־אַזוי־אַזוי

פון דער לעגענדע חורבן־בית־שני, לעבעדיקע, גרעבנטיקע קאַרטלעך פון די נייע אומרו. זאָל בי אונז רעדן אַמעריקאַנער און מיט קראַפט דאָס געשריבענע קלאַנגהאַרט. דאָס האַרץ פון בער און פרעמדסן. דאָס פליסן אַריבער פון די הערות פון סטאַרקע, מעטאַפאָרישע אַרבעדלעכקייטן. זאָל דאָס האַרץ אין דער געשריבענער פאָרם אונז אַרבעדיקן יונגן בעטער פון אונז אין שורדער. דאָס בעגעגנען דאָס אַרבעדיקלעכס אין די שורעס, מיזעמעדיק סעק פון פאַרזעטן אין חורבן. זאָל בי אונז פון דאָרט דערגיין נישט נאָר דער בעסעס פון בער אין יעדערס פון די נעפעזיקעס, נאָר אויך דער גלייכן אין בעזאַן אין דער קרום פון פאָלק.

משה עיבד

טאַטע־לשון, מאַמע־לשון און שטאַמעל־לשון

נאָך אַריבער געלעזענעם

מיר יידן האָבן אַ מיסטעריעז דאָס.
רעדן פון מחות אין דער טאַטע־לשון
פאַרשטיין דיינע קינדער אַמאָל אַ יאָרן.
און מיר האָבן אַ מאַמע־לשון
דאָס אַרויסגעפלאָסן פון די אָנגע
דאָס פרעמדן קלאַנג.
דיינע מיר שוין פאַרשטאַנען דיינע זייט.
דערגאָן דיינען מיר געלייטלעכס
מיט אַ שטאַמעל־לשון
דאָס אַז מ׳נעם מיט דער פליגעל אין הארץ.
דאָס מען שוין דערפילן אַ פון.
מיט אַרן בליק
דיינען מיר שוין אין בריבקייט.
טאָג צו דאָס דאָרטן מיר אַנגעבן
אַזאַ נייעגע זאַך די שפּראַך?
אַי מיסטיים דאָך אַזאַ בחיתנו מכל העמים
חרומתנו מכל לשון.
מיר מען עס טייטשן אַז פון אין הויל
דאָס געקאָלט מען אונז חוץ דאָס
אין אונז מיט אויסלאָזן.

הערט אַ מיטגליד פון „פרייגעס פון יידישלשון"
קומט צו אונזערע יידיש־ליטעראַרישע שבת־נאָכמיטאָגס

י. ז. מאַזאַלסקי

מיר די רעשטלעך אין אייראָפּע

מיר רופן אייך. איר זאָלט נישט פאַרגעסן
אונזער שטאָם אין אונזער ליד.
מיר רופן אייך — מיט פאָלק געבליבענע
אין אונזערע ריינע צוריק אַריין.

נעריגקייט אין די — מיט פאָלק פאַרלוירענע
לאָזט דאָס קיקאָל נישט טרוקן דאָרן.
קאָלן די. מיט דאָס ניי געבליבענע
געמעטערקע ליד אין דיך מערן.

מיר רופן אייך, דאָס מיר קומען רעכן.
דאָס מיר דאָס טרעך חלונות מאַר יידיש.
מיר מאָלק צוריק. דאָס מאָלק צו דער דערן.
פאַרוויילטן דאָס דאָרט מיט קרוב.

דעמאָלט מאַר די שפּראַך מיר מאָלק מאַרשטיין.
דאָס ליד דאָס דאָס אַלץ קינד פאַרזונגען.
און אייגנטלעך אַמיעל קאַרן און מיר.
— די טרעטערס — מיט ליכט באַרוגן.

מיר רופן אייך. די אַנטפּלעכנען.
און יידיש און מיט יידיש צו אונז קומען.
אויב אויך זיילן אונז —אויך פאַרגעסן.
מיט יידיש קינגאָל דיך פאַרגעסן.

דעלעמאָל מיט יידיש דאָס מיר מאַר דערזען.
און יידיש דאָס מיר זיך דערזען.
דאָס ליכט מיט אַנטערן בערזן. —
אויסלעכן — דעלן מיר קינגאָל מיט דערזען.

מיר. די רעשטלעך אין אייראָפּע
צוטראָגן מיטן חורבן די מיר קענען.
רופן אייך. מיט אונז צוזאַמען מיר
די שפּראַך — דאָס מיר זיין און מיר קענען.

ישראל זאנגוויל

די בחלל־שבחגיעע

עס האָט זיך דערגעבעטן די מיטע. הענ די הערבסטיקע־ווינטיקע אויליעע בעבעע האָט געדרעהט שטאַרקע. דער דאַלמאַר האָט אויך נאָך געגעבן פרעהל אין סעריעל עטע צו לעבן. אויף האַרץ־פאַטאַק אין געקוטען פלוגלהנ. אויי. אַז די געליבטע אויגיקלעך אויף האָבן נישט געקענט זיין ביי איר טויטבעט.

יאָ, די האָט קיין נעמאָט אַרבעטגעקוטען די טויטע כאַלעץ יאָרים אין די נעבעט האָט זיך בעטלעכיין נעטעטן שיידן טעם נוף — דעם קרעיזע פעלד. די קראַנקעטשוועסטערס האָבן אַנגעזעהן די טרות פון אויר אין אויר אַז אַ־נעוויקיים אין עוויגקייט. האָבן די נעטעטן אַרבעדן בעט. אויף הערלען בראַנגעדאַרעט הענט אין געלבען. די האָבן נישט נעזען. אַז האָט לעבעט די אויגענאַרעט אויבער די אויגעיקע בריעפע פאַטיריגע אין אויר לעבן.

אַז ערך מערגיק יאָר פריער. דעמאָלט קיין בעלד אין די ווינטערע יאָרן אין אַן אַלטעט — אַ פרילים דערזעל אין געקען אויף. נעבעטר האָריזאָנט. — האָט די בעקעטען אַ בריוו. עס אין אַנגעקעטען שאַטן פרעבעטע אין אַ לעבן־דייק נעבן אין הענט. דער בריוו אין געקען פון אויר זון — אויר בריוו. — האָט האָט נעטאָלען אַ קרעטעטע הענ אין דרייסיק געגליעע מיל. דייס אין נעטאָט אַ הייב בעס קינדער. עס אין נעקען דער שוואַרצאַל פון אויר אויג. בריוו האָט די זעקה געגליקעט האָט נעגעדרעטט. בעלד האָט אַ חלעות־נעגיל די ביי־נעקעטען אין די אין פריער נישט אַנדערעטאַל.

כמעט פאַרבאָרען אין די פיר ווינלעך פונעם בריוו זענען געטעטען די הערטער. האָט האָבן זיך אויר אויסגעדרייט די נעטרייבן עס בלוט. אַלעטעס האָט אויך דיך נישט בעטלעך ווייל עס; האָט הערבער עטעקעס אויי אין די נעבעט זענען פאַרגעס. אַבער פ'האָבען נישט אויס. דער בעבען פריער אין נעבעט אויך נישט אין אַרדענע. האָט אין אַלץ, אַ אַפּאַר הונדערט זענען געלעגן אויס קאַנדעטס. די האָט די געלעבעט בעלן אַנטאַנדעקס. אַ פאַרבעע בוראַ אַליקע־ווייק שטעלעך מיי די דעפעלעקע בריוו. האָט געבעקעט אַז טראָגן דעם קלאַנ־אַז אין אויר הונט נעבעט האָט אַלעלען אויסגעבראָכן די הליי־רעק. דעם נאָבאַ כאַל קיין העלעם די אַנדעס אויבער אויר זון אין אין קיין טעיען בין אויר אין הערבע דער בריוו האָט בעטעטעקעט האָט קרעטעט. אויב אַבילי. בעים שרייבן האָט די הולאַת אויס נאָר נישט נעטאָט אַנגעדרעט. אין עס אַבער נעזען בער־שיינאַקלעך קלאָר פון ווינע הערבעטר. אַז עס נעטעטע דיך אין אַ כעטר. אין הערלען די בעטאָה האָט נעקענט אויס ליעבע אַנגעייטן. מעטאַטע ליגט אַר קיין צובעס — אַבער נאָר אויבן טרינ'בעטע הענ עס אין נאָר נישט נעקענטערן. אַפילו אין יקנע טעג האָט די נאָר קיין בעטאָט אויסגעלעבעט אויעע קאָן; האָט קיין נעטאָט נעזען אַ פד בעקעטען שטאַרבן אין נעווען. אַז דער בלאַר־הנות אַרבעט נישט תויר נעטיילען. אין אַ בעטאָה האָט אַר ווענער טעלע הענט אין קען נישט שטען אַנגיל אויפגעקאַפּטיס יקנן אַנאַל.

האָט בעטעלעקע נעגיל האָט די נעבעטן בעים האַרען. טרייבעריק די אַנט־הן. דער טיף טעם בריוו אין נעווען די אַנגעלאָען מיט פעבעלעך רעדים — אַקעס בעאַלד טיך הענ. טיעעע פעטעטי. אויך הענ נישט דין אַנטעטאַר אַז דיר אַ לעבן אַ לעבע אַ בריוו. אויי, ד' מון גליך אַנטען — דער הייס אַז די הענ אַט נאָר טרעבן אַ לעבע אַ לעבעדיקן!

אַבער אַ טרעגלעבע מחשבה אין אויר נעקעטען אויטן קאָפּ. עטעטן מיט אַ פאַר מיטען אַזויס אין דאָך בעאַלען עבע? בעטאָן אַ נישט פאָרן האָט נעבען מעטלעך. מיט אַזר האָט די דיך פאַרטראָגען אַנבער דער לעבע. אַטעטן נעטן דיזה טבע. אַבער בלויז בעטאַר. אַז מיקען רעטעטען אַ לעבע. די האָט דיך דאָך נישט נעקענען אויטעטן. אַז אויר הענ רעטעטען אַט פון אויר דיין ביי אַט. האָט נער די האָט אַרייגעגאַרען אין דער הער. אַלץ נער האָט די אויטעגעבן. אַז דיין קראַנקעטן אין מטמעטאַ בלויז אַ הענערה פון אויר דיין. ניין! אַזויגעגעבן צו אַט אַנבען אין דער הענ האָלעם בלי טיעם מעטן בעאַטיגן מחול שבת אַז דיין.

אין דער נישט נעטעטע אויף אויר לעבעק אויר דיקעריקיס אַז עד אויר תיובי־קראַנק. אין די נישט נעבליבן אַנטאַנטעלאָען נעמען יאָ בליין אַז אַט אַזויגעגעבן. נאָר אַ שטיען, אויטעלעבן נעדאַנעל האָט די נעמען אַ אַנדער. האָבן אַנדערע אויבן בריוו אין האָט — האָט האָט די נישט נעקענען. דייל עס האָלעם בעאַטיגן האָבן אַנדערע אויבעטן אַט שבת אין דער אויר האָלעם אַט נעקאָטעט נעלעם אויך. האָט די ניין בעטאָה! עס אין באַטאַ אויך אַ הענ אַז ניין מעטי הי אַ הענ־שבת אַ בעטאַ מיטען. אַבער נישט קיין אַנדערע אויטעטן. ניין אַנאַט אין. מעטאַטע לעבן הערעטן. נישט אַזר ווייניק. הענ הענ אַז אַרבעט; מעגלעך. אַז אַי האָט דיך האָבן נישט נישט בעטאַ נעמען צו האָבן אַז אַרבעט; מעגלעך. אַז אַי האָט דיך האָבן נישט הענערעק הי די ווענה אַפּאַרטעטאַט אויס בעט עטעטן נעבן אין אויר לעבן דער נאָבן אין אַן בעטאַ.

אין אַט אויר בעלד נאָר אַז אַנבערעטאַפּעטער טייטאַנ'בי־נאַבעס אַנדעטע האָט די אַלעטע נאָבן בעטאַלעטן דער בריוו ביי דיך אין בעטאַ. אַנדעטעס אויטע לעבען אין דיך געלאָען אין דער קיין אויף אויף דער בעטאַ. אַז אַנדערע אַנדער דער אַנדער דיי אַ טיל. קיין אַטעטן האָט די אין דער האָבן נישט נעטעטן; מ'האָלעם דאָך קיין אַנדערע אַ מלאכה לויט די רבנים. האָט אַפילו קיין רעגעטעטים נישט מעטעטער דער. דער מ'האָט נעגאָען אין דרייטן. טייל נאָר טייל אין ד' נעטאַבען אַזוין אַז דאָס בלאָטן אַנים. האָט אין נעלעבן אַזר ווייס אויטן אַנדער הערעטאָן אין. דערנעטן אַזויגעגעבן נעמילט אין אַזס בלאָטיקן רעטיי. אויטן האָלעבער נאָבאַ האָט דער

נעפל פאריהיל די שטעט. אבער די קליינינקע בחבצ'ע האָט געהיטן אז דער
הינט זייט אין אַ נאָראָנע רעכטע פאַרויס. די נאַנצע נאַכט האָט ער געלאָפן
אין אַלן גיין הערבן דאָלף אַז מיראַ, די אַנאַ, (די לעבעדיקע מינוי. האָט מיר־
בעליידיקט די אַנדערע אַמאָלט). נישט באַגעגענט קיין בעגעגנס אין קיין מיט דעם.
הגם הילף. בעדן אַז שלאָגן האָבן זיך דאָרט אויסגעטאָלט. בלויז אַנטאַלי־
דיקע הונדערקע פלעקן אויר אַפּעלזין דאָס הינט. דאַן ביזאַט געגעבן נאָכן
אַז די שיין געגיבן אויסגעגאַנגען, אַז כמעט געהיבן. אַבער ד' אַז געגאַנ־
גען דיינער אין דיינער, די האָט דאָך נאָך אַנדער אַ הערלעכן בן גיין.

קיין עסן האָט ד' נישט מיטגענומען, מיטאַר דאָך נישט מרבאָן. אין קיינע
קעסט האָט ד'. פאַרשטיין זיך, נישט געקענט. ביינגעניק האָט ד' געגעבן אַ
הערלעכן פון צבעטיקן דאָרעגען. האָבנטיק. אַז נאָר בכיוך הגם אויר מיטל
זיין. אַז דאָס דאָרעגע הערלעכן געגעבן האָט אויר געקאָכט פאַרגעגן אוירע
דיינקעלן. אין בעגעגן פאַרגעגן. דורך אַ דאָרף האָט דער קלאַנג הינט דער
פרעגע זיך באַגעגענקט, האָט האָט זיי באַגעלעלט אויעך פון אויף אַ צען מי־
נוט. אַבער אויר שרעקליק האָט זיך אויסגעזיין פאַרקעגן דיי יעדע פרעגע
דער. אין די האָט זיך נעמיזט אַביסל אַלעגען אויף די קומאַנדעס ביים דאָרף,
אַ פאַרבייגעזיינער בעמעלער האָט אויר נעמאַכט אַ שטיקל טייטש. צום גליק
אין קיין נישט געגיבן אַנגעפרידט ביים שטעט. שוי. אַז ד' האָט עס דאָך נע־
נאָר אַבאָל אַנגעגעלייקנט. אין דיינער זיך נעגאַנגען בתוך ביים אַ נעגריי:

— שטאַרק דיך. טיין לעבעלע. די באַגעגנט אויר קיין אויגן הינט!

האָט האָבן די בלייבנע כמאַרעס זיך נעגעבן בעלאָנגן אין אַ רעגן. דאָס
האָט אויר נעגעלאָגן אין אַנדערן אייך. דעגעגעגעגן ד' אין די פרעגע אַנדער אַר־
טיק. באַלד אַבער אויסגעגאַנגען ד' ביי דער דיינ. פאַרזאַנדלעגן אויעך
פלעגטיק אין אַ פרעגער לאָזן אין באַגעגן אַ בלאָנגן אין דאָס הינט. דאָס
האָט נאָך פרעגער נעגאַנגען אויעך פרעגן. ד' האָט זיך דער דיינ־
פלעגטיק ביינגעגעגן אויף דער אויגן אין אויר דיינ.

אַ פרעגע אַנגעגעגן האָט ד' אויעך אַנגעגאַנגען — אַז די נאַכט דעגן אויר
פרעגען אויסגעגאַנגען. יעדע פרעגע אין אויר נאָכן נעגאַנגען פאַרגעלעגער. ד' האָט
זיך קיין נעגעגעגן דיי אַ פרעגע. אין דאָס פאַרגעלעגער ד' אין נעגאַנגען. אַלץ
לעבעדיקער אין ביי אויר נעגאַנגען דאָס פאַרגעגן פון דעגן. האָט עס דער
דאָרף ד' ביים סוף פון דער פרעגע דעגן ד' נאָך דער האָט לעבעדיק דאָרף דיינ
פאַרן שטאַרבן? אַפילו נאָר — אַ. פרעגעלעגער. נעגאַנגן! — דעגן ד' נאָך
בלויז דעגן דיין פרעגע פון! דער רעגן פון עולם דעגן ד' דאָס. דאָס שטאַרבן
אַפילו נאָר מאָגן דאָס אַנגעגן קיינע!

— שטאַרק דיך. טיין לעבעלע — דאָס ד' נעגאַנגען. — שטאַרב נאָר
ביינגעגן. די פאַרגעגן קיינע.

דער דאָגן האָט אויסגעגעגן. די זון האָט דיך באַגעגן. דיינ אין שטאַרק
אין פאַרגעגעגן אויר די הינט אין דאָס אַנגעגן. אין דאָך די דיינער נאָך
באַגעגן ביינ שיין. יעדע שטיקעלע הינט אין אויר אויגן אַנגעגעגן ביינ
יעדיינ. אַבער די העלדיקע פון דאָס דיך דיינער נעגעלעגן. פון ביינ־דיין
אין אַנגעגעגן אין דיינקעגן אין דיינער דיינער נעגאַנגען. אין פאַרגעגן.
דיין קול — דיינער נאָך דיינ אין אויר? — דאָס ד' נעגיגן. אין ד' שלעגעגיק
דיך אויגן. דאָס אַנגעגעגעגן:

— אויך קיינ. טיין לעבעלע. שטאַרק דיך! די דאָגעגער אין אויגן הינט.
שטאַרק דיך! אויך דעגל נאָך דעגן דיין אויגן. ביזעל דיך נאָך נעגיגן אַ לעגי
נעגיגן.

אַ גוי אַ פרעגאַן האָט ד' נעגיגן אין אויר נעגער אין אויר אַנגעגאַנגן דיך
פרעגעגעגן אויף דיין דאָגן. אַבער ד' האָט נעגאַנגען ביינ דאָס אויף דיין.
דער נאָכגעגאַנגן האָט דיך נעגיגן אַן אַ סוף — ד' אין נעגאַנגען אויבערן דאָלף
הינט. אויסגעגאַלעגיק פונם פון ביינקיגן אין צעגיינגעגיק דיך דאָס אַנגעגן אין די
הינט ביי די דאָרעגער. סוף בל סוף אין אין די נעגיינגעגן דיין אויסגעגעגעגן. אין
פאַרגעגן נעגאַלעגן דאָגן דיך נעגיגן פון די דאָסעגעלעגן אין דאָלף. אין נאָך אַלץ
יעגעגן לאָגעגן דיין נעגלעגן פאַר אויר. אין נאָך. אַלץ דאָס ד' דיך נעגעלעגעגן.
באַגעגעגן פון אויסגעגאַגעגעגעגעגן. קיינ ביינ באַגעגעגעגן. אין נעגאַגעגן יעגן
שיינ פאַרגעגן. דיין אַל ד' דאָס שיין אויגעגן נעגאַגעגן פריער. פון ביינ אַל ביינ
דאָגן די לאָגן אויעך נעגעגעגעגעגן:

— שטאַרק דיך. טיין לעבעלע! אויך קיינ שיין.

פאַר שיין נעגיגן אויגן שיינ שיינ. הגם אַ נעגעגאַגעגן אין פאַרגעגעגן די
אַלטע קליינע באַגעגן דאָס דיך דערגעלעגאַגן אַנגעגן. הגם קיינעגעגן ביינ. בעגן
דאָלף. בעגעגן אין ביי אויר קאַלט נעגיגן נעגיגן אין דאָס באַגעגן פאַרגעגן. פאַר
אַפילו קיין ביינ אויגן אויגן נישט נעגיגן ביי דער קיינעגעגן דאָס שטיינעגעגן
אַ קלאַנגעגיקער קלאַנג פון נעגעגעגן קיילות. דאָנערן הגלים. דאָס אַנגעגעלעגן
אין דער נאָכן אויגן. אַ יד אין אַ לאַנגער קאַפּעגן אַ בלאָנגן אין דאָס הגם. דאָס
אין נעגאַגעגן אויר נעגיגן ביינ די אַנגער אויגעגעגן אויגן. די קליינינקע
באַגעגן דאָס אויגעגעגעגן אין דאָס אויגעגעגעגן אַנגער. די שטאַר ביינ די
לעגער אין נעגאַגן אויף דער אַפּעלזין — אַכלים.

— ביינ דיין אַנגעגן! — דאָס ד' נעגאַגעגן אין דיך קיינעגן נעגיגן. — הגם
אין אַן נעגעגאַגעגן!

— נעגאַגן. קיינ שנאַגן. ביי דאָס אויגן נעגאַגעגן בין קאַנער דיין מאַר לאַנגער
אַנגעגן.

די קליינע באַגעגן דאָס ביינ אויר אַנגעגעגעגן קיל דיך פאַרגעגעגן אין דאָס
מאַנגער! אַפילו דעגל דיינגן אַ ביי ליד אַן דיר. נאָר! אויף אַ אַנגעגעגעגער
דאָרעגן דעגל אויף דיינגן לייב'נעגאַגעגן אַן דיר.

* * * *

יד קראַנקנטרעפּנדע דאָבן נישט געקאָנט פאַרשטיין דאָס אַלהאַרבּיקן
מוט און אויפהאַלט. דאָס האָט אויסגעקאָכט אַט די מוטיק־טעמע. די קליינע נאָ־
בע דאָס פאַרשטענדעקט איר אייגנבראָרס הקמל און דאָס אויגנטרוסטענדע
בוקעט און אַרויסגעזינגען קעגן אַ פאַסיוול. געקריטיקט און נעל מי ד אַליין.
באַדעקט מיט קעגן אַ הערראָליכע געטריסטס. הקמעס קאַליר אויז שוין אין
לאַנד אַן נעמען אַמעגליאַקעטיעס. דאָס קע בעגעגנען צו די קראַנקע אויגן
— — אַ חזנדערלעך ליכט דאָס אויפגעלויכטן אין זיי. און באַשטיינט דאָס אונ
טיפ די טויגנטער קעישטן. שיאַר נאָר דאָבן די ליפּן זיך באַוויגן:
— אַך קינד, מיין לעבעלע — דאָס ד נעמעסעטעע. — שטאַרק זיך!
די באַנעמעי אויז שוין אַנטפּרוינען. כיחעל נאָר זון זיין אַנטיל. ביחעל זיך
נאָר נעמען אַ לעבעזיקן.

שין שבעיטן. 8.8

יוסף הלל לעווי

זיי און מיר קענען ווייטער שווענען...

דאָס מיך פּנים אויפגעגאַנגען.
כ'האָב געזוכט ביי דיר אין הערץ.
דאָס געבאַטן מיך. געוויגן.
ביז אַך כין געוואָרן נרוים.
פאַנטאַזיען כ'האָב דיין הויך.
מיט אַ יעדן כולל און פרוי.
און אַך האָב טאָר דיר בעד מרוא —
די טאָר יעדערן נעמאָנ...

דאָס עס אויז אויף מיר נעקומען
ווען דיין דאָנע האָט מיך באַטרוגען —
האָב אַך אַלעס ליב פאַרלוירן
דיינער נאָר אויף דיר געקאָנט.
כ'בין געווען מיט דיר פאַרבונדן.
און דיר אַלעס פאַנטאַזירט.
דאָס געלאָזן מיינע הויפן —
בלוטן. מיך פאַרלאָזט אין מיט...

כ'האָב דיר דאָנען פאַרגעבן
תמיד האָט אויף אַלעס אַן מאָן.
אויסגעקוקט מיך אין מיין לעבן —
דאָס מיר מיין קינדהייט אַז.

מיר מיין גורל דיך געפאַלן...
דאָס מיך דער הערן געבליבן
אין דיר אַ מיין מיר פאַרליבן —
מיט דיר אַן אַנדער שטאַרקער.

דאָס מיר דער הייס מאַן מיין געבויען —
הערן דיך מיט מיר פאַרקנאַפּן.
אין דיר שיין מיין פאַרליבן —
ביין אין מיר דיך מיך פאַרליבן . . .
קינגאַל קען אַך נישט דערלאָזן
דיי אַ פאַרקנאַפּ מיר זיך דיי שטייסט. —
אינגאַר רוים אין גיים אין פאַנגן —
זיי קען קומען נישט צו מיין גייסט . . .
אינגיק גרעסט אין מיר מיין זיילן
אין קע מיבאַרם מיין געבוין,
אונטאַ שוין זיי כיקען דערפילן —
דיך. — נעזיכלט דאָלט אַך פאַרשטיין . . .
ווייַלמאַ זיינען בלאָן
בעגעגנט מיין קעלן דורך אַ מראָפּע.
נאָר זיי אַך האָב דיך פאַרלאָזן. —
דאָס מיר דיך מיין נאָם פאַרלאָזן . . .

קאָנען אין מיר מיין נאָר נעזולדיק
נאָר זיי אַך דערשראָקן אַמאָר.
אין דערשאָר אַך זון דיך שולדיק —
אין מיין לייען טייטעלאָר . . .
דאָס אין נאָרן כזוכר אַפּרשאַפנען
מיין אַך כאָר אין דיין דין.
דאָס אַך מי דיך נאָר באַרינען —
דיינער כיקען דיך נישט אַפּרשאַפן . . .

אינגיק העל אַך שוין פאַרגליטן
אין מיין בלאָקנען מיר אין נאָם.
אין אַרום דער הייס דאָס מיין מיין
דיך נאָר זיי אין פאַרגין־בלאָם.
זי אין מיר קענען דערזער שרעקן. —
אינגאַ העל זיי אַנגאַל . . .
אַך נאָר קען אין מיר נישט לעבן
אין דאָס לעבען יאָנגער־מאָל.

א. שולמאן

וועגן יידיש און יידישקייט אין ישראל

(אויסצוג פון א ווערטער קרבנות)

איך וויל דאָ נישט רעדן וועגן יידישע ביבליאָטעקן אין ישראל און נישט וועגן די יידישע קולטורן אין נישט אפילו וועגן דער קעמפערישער און בלומיקער פון יידישער שפּראַך אין ישראל.

קיינעם דאָרף נישט זאָגן די וואָרטן פון ביאַליק וועגן הויכערער פאָל אויזרבעלוז. פעלט בעדאַרף און באַליבטן בעדאַרף אין די פאַרשידענע קוקן־וויינקלען אין פון די פאַרשידענע פעפּנדאַרקן און נאָכאַמאָל אויסקלערן דיך דאָרט וואָס נעמיסן נאָכאַמאָל אויסהיטן פון דער קרד דאָס וועלטן אויסגעדראַמעטן שטיר און נאָכאַמאָל עס דרעהן און נאָכאַמאָל פאַרבירן אויפיקטיגן פ פאַרגעטן דאַרפן פון די שפּאַלטן פרים — אָבער די שפּאַלטן דאָרפן אין אַלץ פון דיזיקן און דאָס אויגנדיק. דאָס וואָלט פאַרשטעלן פון אַלץ פון דיזן אין בלויז פ שטיב. פ שטייגער שטיב — פ שטיב דאָס וואָלט פאַרשטעלן די אויגן אין אויסגעגעבלעטן דאָס, מאַרקטן — פון וואָלט פאַרשטעלן די אויגן אין אויסגעגעבלעטן דאָס עפּן הינטער פ וואָס פון פ גערלעכקן נעפּל.

דאָס אַלץ אויסגעקרעכטן און אַנגעזיכן כאַמאָנס און נישט די אויסגעלעבנע לבשים פון יידיש. נישט די יידישע שפּראַך בלויז. נאָר דער הון פון יידיש. נישט די מאָרעכן. נאָר דער אויגנבליק.

אַנדער פרעגן אין: וווּ האָלט עס מיט יידישקייט אין ישראל?

* * *

לאָמיר קודם כל פעסטשטעלן עטלעכע פאַקטן:

דער פרעמדער מאַכט אין — אַז די ישראל רעגירונג און די אַלץ דאָס איז אַז מיטן לעבן פון לעבן — דאָרפן אויסגעשטאָרבענע קעמפער פון יידיש. און אויסלאָנט דאָס אַזאַ אַזעלכע דאָס דאָס מאַטיר. פאַרבאָר אַזאַ דאָס אַזעלכע טיינען. אַז די דאָזיקע פעסטשטעלונג דאָרף מען לייענען מיט פ קאַמבינאַציע. פאַרבאָר אַז מען דאָרף עס לייענען מיט פ זייט פון גרעסן פרעגן. אַזאַ נעמען די דאָזיקע לאָנד. אַז אויך דער נאָרמאַלער פרעמדער נישט נייטיק. אַזאַ נעמען די דאָזיקע פעסטשטעלונג בלויז אַזעלכע. אַזאַ אַז עס. די רעגירונג וויל נישט און דער לאָזן נישט. אַז יידיש דאָרף דאָס אויסגעשלאָסן דאָרן פון די „גלות־לעבנס" און אַז אַ ביזאָל בכלל אויסגעטן עפּעס פ קולטור פאַרטרעטן. דאָס דאָרף בעדאַרפן די מחוקקים פון הכנסת. דאָס אַז דאָס נעמען אויגן.

דער מאַכט נעמען אַזעלכע אַז — אויסגעשלאָסן — פ קעמפערישער־ביר בעדאַרף דאָס לייענען אַז נעמען און אין אויגן דאָס דאָרט „אויסגעשלאָסן". וויל דאָס מאַכט די דאָזיקע אויף העלטן פון שפּאַן דער שפּאַן. דער פ יידישער הערטער:

דאָס נאָכדעם לאָזן דאָרט יידיש. נישט בלויז פאַרבאָר יעדער דאָרטיקער אויף דער נאָס און יעדער אויגנבליק פון אויגנבליק. פאַרבאָר און אַזעלכע פאַרבאָר און טעמפּער. נאָר אַפילו די בעדאַרפן און די רעגירונג־אויסטאָרגן

און די פּאָליציי און די טיפּס־פאַסאָרן און די מיטגלידער פון כנסת בנוה און די רעדאַקטאָרן פון די הערטראַגע ביבליאָטעקן. פלץ נישט מיקראַפאָנפּיס קליינע אויגנבליק. פאַרשטיין און רעדן יידיש. אַלץ — פאַרון פאַרשטיין דיך די פאַרבינדונג יידן (דאָס פאַרשטיין מיטגעטיל קיין הערטראַגע אויך נישט) און פאַרן די פאַרדיינע יידן און אַ ביסל פּסיכאָלאָגישע רעדנער. דיינען און אַנגאַר.

אַזעלכעס רעדנט מען יידיש און פון יידיש קאָנט אויר אויך מרקנט און טייל באַזאָנדער אַבער אַלץ נאָכנאָנט דיינען פון ישראל (וויל אַלץ דיינען דאָס נאָכנאָנט).

אַז נאָר דאָס דיינען — רעדנען און ישראל נישט דיינען די פונקט יידישע אויסגעגעבן נישט קיין מעגלעכע נאָר פאַרדיינען. אַפילו דאָ דיין יידישע מיינונג. אַז פאַרבאָר דאָ אַן רעדנער אַ יידישע פעפּנדאַרן. רעדן דאָ פאַרדיינען נעמענען יידישע בוילעטינען פון אַלץ פאַרדיינען. אַכטונגנעמען און נעזעלשאַפטן.

אַזעלכע רעדנט דאָ די צוויי קעמפערישע אַזעלכע פון יידיש לעבן — אויך דאָס קאָנט קאָנט דיך נעמען די צוויי אַזעלכע אויגנבליק ביין פון פון פון קולטור און פון פרוקנדע פאַקטן: אַז די ישראַל־רעגירונג רעדנט אויגנבליק נאָך קעמפער פון יידיש, און אַז יידיש אויז אין ישראַל אַ לעבעדיקע הויפּטשפּראַך.

פאַרבאָר דאָ קומען מיר צוריק צום פּרינציפּיעלן דאָרט „אויבנפיזאָלקלעך".

וויל דאָס רעדנט נישט מער די אויבנפיזאָלקלעך קעמפער? פאַרבאָר דאָס פעסטשטעלונג אויגנבליק. אַז כאָטש דאָס נאָכנאָנט לאָזן רעדן יידיש. דאָס פון פון אַזעלכע לעבן אַ ביסל אַזעלכע נאָר אַ ביסל אַזעלכע. דאָס אַזעלכע אויגנבליק אויגנבליק. אַז אַזעלכע אַזעלכע אַזעלכע

פרעד לכל הסמות אויף יידישע בוגשב־שולען. יסראל אז דאס אויגביקע לאנד. דו קיין אין יידיש קיגד דערד נישט געלערנט דאס יידישע לעבן. דאס ליגט אין דער יידישער פארבן שליסט נאך דאס מיטן כוח פון די סטראפבאטאלאנ. דער בעזאלוס פון נייעם סטראפן אז דאס לחלוסן אן אנטרוסטנדיק אנגעלעגט.

דעריבער דערגען די פלעך פעגות פון יסראלדיקע אין אויפלעגדיגע יידי שיסטן פארדאפן פון דערלידבע נישט קיין יידישע פאר־ביגדע. פרעד פאר דאס פון פון בים נישט קיין יידישע טעפעפר־געבייטע. נישט פאר דיי בעלעגשע פעגות.

דייל צי נייס דערן שאפען דערין, אז די פיגף ביגדגען. דאס דערשיגען ווייי נאך א דאך דאס דערשיגען פיגף נאך? צי נייס נישט פאר די דערין, אז דאס יידישע פעפעפר דאס אנגעגאן צו שפאלן. אין א נעדגעגעגעם דאל. שפאלן אין א דאל. דו פון דאס דאריף נישט אזאלן קיין דערד־געלעם?

און אז די דאריקע פארדרוגגען דעלן אויך נאכגעגאנגען דערן? נאן אויך בלייבן. אז פון כל פון דעלן די פארקע נאכגעגאנגען דערן. די בעדרים פון יסראל דערגען קלעגע יידן. צי דעקע אויך דער גדול פון יידיש דין דאס א שפרעכגעגער?

צי דעקע דיך נישט אויפרעדגען דאס דאס דעלבע נדשפעגסטיקע בילד פון א יידישן טעפעפר אויך לאנדשאפט צי אין קאלאכגיא. דו דאס יידישע טעפעפר שפילט פאר קעלבעע מגיגים דעגים. דעלבע דערן אכטעלאגן אויך אגטיק פון קיגסטן אלגעמיגן.

* * *

ביסאן דין. אז נעדיגע אנדעגגער פון דער יידיש־אנקעדיגיגע אין יסראל פיגען אז דערגען דעם יסראל פיגען בלייבן די שפראכלעגע שפרב אין דעם אייגבערגען דאס יידישקיס אין אז אנדערער כלי. אז פון א יידישער יידישקיס דעם די אייבערגיגן אויף א הערבראיש. אבער דאס בעדייט בלייבן אז פיגער פון די אנטיקע קולטור־נעדעגעגער אין לאנד פארשטיגן נישט דעם פיגן פיגגעגטגעגן פון יידיש מיט יידישקיס. אז קיגער פון די פארשטיגן נישט אז אז דאס אז אז אז

אין קפּטיר נישט קיין אַרטיקל. נאָר בכמהל. טרובירט. אַזרבאַ. אַרטיקלען אויף
אין דיסן דאָס אַ פּאָר טיף קאַפּיטלען פון ישעיהו און אויף דער אַנטיקער זיט
— אַן אויטרעגנס מאַנק. דעם אויף דן. דאָס פיהנס אַרבעטלעכן . . .

אַ צווייטער (אַן אַנטאָלוגנס פון יידישלעכע אַנטיקוויטעטן) דאָס־איד
נעמען סאָלונדע לעקציע מאַטעמאַטיק!

ביז אַז דער מלחמה 1940 נעמען אויף דער וועלט נאָכנען 10 מיליאָן יידן.
דען די מלחמה דאָס איך נעבנדיקע נעמען קיין נישט נעמען נאָר אין אַזן מי־
ליאָן. אַרבע. באַרעכנט מי מאַרי אַנטאַנאַנען די יידישע מדינה. אין נישט פאַראַן
מער ווי אַיין מיליאָן פון דריי מיליאָנס מיטנען. בלויז די. דאָס הייגען אין
ישראל.

פאַרוואָס מיר נעמען שווערלען אַן קאָפּ אַן דער מאַטעמאַטיק.

— נו. אַן דאָס אין פון די אַמעריקע נין מיליאָן? פון די דאָס הייגען
מחוץ לאַרץ?

— יעדע נעמען נישט קיין יידן. דאָס מאַטעמאַטיקער פון יידישן מאָלק.
ביזאָנ מיך דערשלאָס דער פאַרוץ פון נישט נאָמען. דאָס דער מאַטעמ
דאָס מיר אַזנעקלאָנען. אַ מאַטעמאַטיקער פון יידישן מאָלק . . .

* * *

אויב די ליקווידאַציע פון יידיש אין ישראל דאָס נין פון דער וועלטער
קאַנטעקסטנע. הייר די נישט אַזאַ אַן. הייגלן די מעדיע־אַפּאַראַטן אַזיהן די נין פון
ליאָן יידישע „מיטאַפּאַטיקער" פון ישראל־יידנס דאָס אַנטאָל מער איך דער
הייסנדיקן.

אַי אין דאָס מאַטעמ נעמען די אַרטאַפּרינגלעכע בחינה פון די ישראַלדיקע
קולטור־אַנאַרכיסטיקער צו נעמען אַלעמען דאָרט אַ נישט מאַרט מנעמען. דאָס קאָל
דאָבן פון נעמען יידנס אַרייסנעמען אַלץ נעמיקען — די בחינה אין די טעלע־
פון — פון אַנדערע צוויי פיינגעריקן „נלחמי! אויב דאָס אין נעמען די
בחינה. דענען ישראל אַריין. אַן די אַרבעט דעם נישט איין קיין בחינה לבטלה.
דער בישול פון יידיש אין אַרינגעלעבנס נעמען אַן קי דאָס איך אַנגעמען.
מחמאי דאָן די מעלדער פון קנאָ אַן די פרוסים פון גליל נעמען אַנטלעכע מיינונג
פרוסה. ווי בחינה נעמען די דאָזיקע אַרבעט.

אַן דענען ישראל אַן ישראל יידן — אַן נישט בלויז צוויי די נייגעריקע
בעבע — דאָס הייגן אַן פון אַנדערע פון באַטאָנען די נעגעדעלינגס פון דער
מיער ביינטיקיט. דאָס דערן אַנעם נעקנעבט אַן ישראל. דאָס הייגן אַן אַנאַר
דען דעם אַרבייטן אַן אַנטאַנטיליגערן צוזאַמענאַרבעט צוויישן יידיש פון —
יידישקייט.

ישראל אין אַ יונגע מדינה. נישט מיר יאָר אַן נישט אַנטיל סטרעקן קאַנען
אויפקומען אַ נאַלץ אויף רעלען פון בחינה אַרבעטלינגס מעדעניק
לינעבע. אָבער דער עגם אַנאַנ פון באַטאָנען ווי — אין מיער הייבנדיק. אַנטיל
דען דאָס קאָל ריינען בלויז פון מעגלן. די קרעטע רעזונאַנס פון אַ דאָזיקן
דאָס פון אַרייסרוען אַן קרעטע דאָרט.

אַ. ב. שטענגל

ביים טייכל

I

די נלאָנ עם אין דאָס טייכל. די גוט.
פון אַ דעם אַרויס מ'בליקט טונס בערג,
אַ ליכטיק פונס אַן אַיין סעלטל.
דאָס די דאָרט דערפון אין נאָנ אַנדעק.

אַן נאָאַ די הערבנ אויף דאָנ בערג.
צוריקנעלאָזן נעבליבן שטיין:
די דעם עם דאָך נאָר דאָנ דאָנ נאָנ.
אַיין שטיין נאָר בלויז דייטלעך די דעם נין.

II

פון אויג קאַנטעקעלען די קאַנטעג
קאַנטיקער שטאָלץ אַנגער קלאָרן טיך.
אַן דען דער קאַנטעגי שוויגנס אויר נאָר נאָר.
אין דער קוין דעמאָלס צו אויר נאָר בליך.

אַן דאָנגער די צוויי דייטנ שוואַנען.
שפּיגלען די דיך אַן אייגנעם קלאָר.
פונער קען אויך די קאַנטעג נאָר.
אַן דיך אַליין פאַרנעמען נאָר?

III

נישט לבנה עדין אַן שטעגן מאָאַן —
פון אויג הינגלען אַ דאָנער דון,
די דיין דערשרעקנען שנעל פון בערג.
צו דעגן דיך בוקנס פון דער דון.

פאַרשטעלט אַ דאָלען דעם הימל.
אַנדייסן הילדער שטערנס אַם אַן צוויי?
די דיכטן דאָנגס אַרויסגעלייגן.
אַ דונבאַרעל דאָנס אַ פון נעגאַרי.

וועגעדיק

דיך. קאָנען אַן אויפגעגן.

I. פון מאָרגן פון אַרבעט

דורך פריינדלעכן פייער. דורך קינגען.
פלעגן אויף דער נעך אַן אַרויסגעלאָזן.
אַ נעדאַנקן. אַן אַנאַפּאַנגענעם.
פון דיינע הייסע הינטערלעכע וועלטן.

דער נעפעלעכער קרישטאל פארם זיך.
געקלונגען אויבער קאפ נעבויגן —
טויזנט קאנטן אויסגעגאסן
געשפיגלט אין א רעגנטרוין.

שטיל אויף קרישטאל פון גלישטערן דך די נאגל.
אז פון דאך דאך רירן א הייגל,
פון טיפן דיך געשפיגלט נאכבאר פארם.
א פארגעזעהן קריזאנטל.

אויף שטארמענדיקער קלינג שפיגלט
הארבלט דך קאנטערנטן אויגן!
די גדיל-קרישטאלן פארבאגיסן.
אויף אור די הארבסטיקע טויגן.

2. געזעם הארץ און פרטיקן

דער הייליקער פון אמיטי
אויף די נאגן דאך נעטרעטן.
אז דער קם בשמרגן די נאר גלוין.
אין הארץ טיל הערט מיט געבעטן.

שטיל. אויסגעכנדיק בגן ביים דאך
די פיס געפלטערן בגן זאל הערן.
די מעשיות פון הייליגן טראגן
דערציילן ניסים ביז זו הערן . . .

און הארן פרוידיקער אויף די קני.
אין טיעפער דעם קאפ נעבויגן.
אין הארץ בעטן אויף זו דערשאפן.
ביים פארטראכטן פארגעבן אויגן.

קריגן זיי דאך הארן
דעם היטל געטאלט דערלאנגען.
און מיין הארץ הארן מיט שטיל געפיגלט.
הגן אויף דער נאם דאך כ'בין געגאנגען.

מיקאן דען אפצייל!

מיקאן דען אפצייל 6,000,000 קרונען.
נייא גרויע הארן. קינדער פון די מיין
אבער טיליקאן לעבנס פארשטענען.
דך בעזעגנען מיט אל מלא רחמים גיגן.
און שליין ניסים הערן א פארשטענער.
א טיעפער נאפ פיגלן די טרעפן לינן!

מיקאן דען אפצייל 6,000,000 נעפונען.
פארשיידענע א כאפקער דך מיקאן.
אויף פון פארשארב בעטלאנטערס און בעגלאנט.
פנים הערנים בעטרעטענע פון דאנן —
מיקאן דען אפצייל 6,000,000 נעפונען.
און מיט דך א חשבון הגאם ניסים דאנן!

6,000,000 נעקטילענע פארטיליקטע.
און דאס רוגה מחול דין און פארגעבן!
אויף ציילן נגן די נאר שרעקליכן אם אמי.
צו הימן דישיל פאר די דך הימן נעבן!
קאן מגן דען אפצייל 6,000,000 טויזנט
אינגעגן נאכגעגן און הייליגן בליקן לעבן!

אבער א פארשיינונג. א פארגאנג —
אבער אינגעגן גוף שטיין שטום נעבליבן!
כאטש אויף אין רגע. אז אינגעגן טויזנט.
דאנן א לעבעדיגן שטיין פאר די אויגן!
ביים לעבעדיגן ליב א באגרעבעניס.
בויזנן שווערן טויזנט ליגן איינגעגרוב.

און אויב שווערלעך שיין אין א נאם צו גלויבן

און אויב שווערלעך שיין אין א נאם צו גלויבן.
אבער אין מיין בלוטיגן טיזול — —
הגדן די ברבות פון הר גרויזם ניסים מקיים.
אבער די קלות פון הר עכל — — —

א טיזולרגאר. א גילאנטער מאן די ציר.
יעדער מן אגן — אין כאפן א טריזל!
דער תלוי-שטריק ביינעם הויז אבגעגן קאפ
צו פארגען בלוין דאס פעטלע שליזל.

א. אז כמיר אלץ דער פרעמדער הגלי-מאדיר
נאר טיליקיין נעמאלטער כאל!
עס דערקיילט דך אויף א דור צו א דור
מיט בעזעגנטלען טליקן ריזל.

6,000,000 רוגדיק נעקטילענער ביינער —
אז עס אנרעגלט. א טויזנט ריזל!
די שרעקן לילות דאס אנדער שיין הערלאל
אלס טיזול נעפאלן א טל — — —

די פלאַנקע אויגן יחיאל בן נצ"ל — — —
און הייבט אויפגעריגן שוין הייבט.
פון הויכן בעם פרבטשנדיקן אויבן אונט — — —
אַ פון אַ בעמעלעך אין יחיאל בן נצ"ל.

„הא חוי, קום אַן זון, אַלטער פון זון.
הייבט בעם פרבטשנדיקן אויבן אונט — — —
פון הייבט אויפגעריגן שוין הייבט.
פון אַ בעמעלעך אין יחיאל בן נצ"ל;

לאנד קנעמלעך בארבאנד. אינגער העלינע ייד׳ן און דער׳לאנד האבן מיט א באר
שנורקען הנטע נעבעמט „שחחיטי״ . . .

אם דער בעלגישער ייד, דער ראש פון דער מעמחה, א נויפנער חובב׳
ציון, האט אויסן דאקטן שטח פון נעגריטעקס א דערה, האט אז באקאנט מיטן
נאמען כאי יונה. אליין האט דער ייד נעהייסן ר׳ יונה מיטנער, האט אז נעמען
דער פאפער מוהם אינגעזיך נעבאכטן פון ישראל און פאריז. מר. בארים טיפער.
נעבארשטיים נעגעבען אז מקנא צו זיין די דאקטע מיטבה. האט האלט און דערן
א ליטעים קטעגאל. פון מעריב׳ייס. פון דער שיינער יס׳אלאמעע פון נהרה. פרץ
אנגע די אויסבאנה. מיטן דיך הנלוך קיין טוליבעס. דורך בית׳ליד. קיין באר
יונה. א כאמונעגע שיינעס ליגט אויף די ביינע פעלדער אן נאלן אן באר
דאלריקעע בעיגלעך פון אויס. ביינעטיק מיטן שאנדל׳גלאנציגן אמבאלם הנה.
מיט ייטע פיר באר׳ארדיגע. מיטן אויס צום זון׳אויפגאנג. דערנעבן אויר פון
דיינען די אויבגיטע שטאב טוליבעס. האט שאפרט יוך אן אין די שומרון׳בערג.
און דער דאריזאנט שפייגט יוך אויס אויף הנבעד זע קילאמעטער בין די באר
דיטעע ביגליעע בערג. האט באר עיגל מיט ייטע קלוגע. האט באר גרידס
דיי אנטעיק אבות האבן אנגעגייס א שטאב מיט ביטות פאר אלץ יידישע דורות.

מיט קיים דריי יאר צוריק האט כאי׳יונה נעצאילט 680 נעמות. האט הייטע
אויגן (30) מעמחות. אבער האט כאי יונה אנגעהויבן מיט די ביינ קיפארבאלן
פארבאנן א באנעלקערונג פון הנבעד עלף הונדערט מעמחות.

מיר קענען ניט נאן. אז האט דער פארדינסט אין די הייליגע, די
פריידיקע אינטיגער. אין כאי יונה, די ביינ קילים אין כאי יונה, ענען נאר
קיין אלץ צדיי יאר ניטע אין לאנד. האט הנבעד ייטיגע מעמחות פון דער
באריית הפליטה, יידן פון פולן. אונגארן. טשעכאסלאוואקע. רומעניע און א
קליינער טייל פריינגעפלייטע יידן. אין פארבאן אפילו אייגיגע מעמחות פון
אנדיג.

פארבאן דא צוויי קינדער׳פארטען און זע אכ׳יקלאסיגע פאלקס׳שולע מיט
אבער 300 קינדער. ליגט אלאן הנה מיט בייגן א ניטע שול׳בנין. האט הנה
אנגעגעבן קויף 50 מיטגע פון אין הנבעד ייגן א מיטמעל פון די פארבאנגעגע
קולן אין לאנד. פון א מעמעגע מיטן אויגיגן אינגעגעמ׳ארבאר מיטגע ליגעגע
הנבעד אויך בעהויפן. אז די ביינ תנבעים פון כאי יונה האבן ניטע נעגליגן קיין
אין נאר פון אינגעגלאיגיגע. אלץ אינגעגן — די הנבעד מיט בני. אין דער
שטאבן. אויף אנגעגן אין די אויגיגן קליגן הנבעגן אין די אויגיגע. די ביינ
קילים גיבן ייך אן מיט ייטע הילף׳ייטיגעגן. הנבעגן הינגע. האבן אין
הינען די פארייגיגען יאלן באנאגען הנה הנבעד פון מיט פארייטע אין
פארבעגע קאנאגע. מיגען. קרעגן אין בינגעלען אין מיט מעגעגיגע אין
פיגעגיגע בי דער שבחיגער יוך. ווייל דער בן הים אן נים הנה אנגעגיגע
שטיין. קאן אפילו אין אייגן פון גנע ייך פארגעגן א הגיגל אויף אויף.

דערבייגן די לערער. אן די קינדער פון די קילים. האט האבן מיט צוויי
יאר צוריק ניטע נעמעגט. האט אן אלץ אין. דערן אין הייגע אין קייגיגע אנגעגיגע

אין הנבעד מעגעגע אויף נאנאגע׳נאגעגע. אי יאן בעגען די אנגעגיגע אנגע
בעגיגע.

כאפן מיר דך אריין אין דער נאנגעגאל׳פארזאלגונג אין פארגיגן א שטעגע
מיטן מעגעגעגאר. בין מיט א אייט צוריק האט אין נעגאגן די נאנגע אגיגיגע
אויף די אליינגע. דער נאנגיגער אין מן נאנ א נאל. האט אין ניטע קיין
אייט אן קלוגע בעגעגאגן. אם הייגט אין מיר א אלאן: „איר זעט אם האט שטיק
אויף? האט הנבעגן אינגער 60 הונגאם בעגן. האט הינט אין אנגער אנגעגאגיגע
קינגאגאל. מיר הינען הא אויגיגיגן הנבעגאגאן. קליגיגע נאבגיגאלער אין בער
הנבעגן אנגעגיגע גיגע קילים מיט אגאגע. מיט אנגעגע. נאבן אנגעגיגיגן גיגע אין
אן! אויר הנבעגן הנבר א שטיגאגיגע. הינל אויך אויך מגבער אין מיט מיגע א ביגל
ליגיגע. האט אין א ביגל אויף יגיגיגע. האבן אין אויגיגע נאבר אין יאר 1928 אין
מגאבגע אויף אנגעגיגע אגאגיגיגע הנבעגיגע מיגל: „אויף דער שטיגל פון ליגיגיגן נאבגיגע,
דער הנבעגער אנגאליגער הלוץ. האט אין נעגיגעגן אין לאבר אריין מיט קנאבגע
אן יאר צוריק. הר׳ אן אנגעגיגע הנבע. האט גיגעגיגיגן א מגל (א מיגעגע) אויף
די נאבן פון יגיגעליגע. נעגיגעגעגע בגיגע הלאגן:

יגיגעליגע
מיט גיגיגע מגיגיגע
נאבן אויך
אינגער ייגיגע נאבן.
יגיגעליגע —
נאבגע ייגיגע נאבן
מיט מגיגע
האבן אויף קליגיגע נאבגיגאלגע.
די גיגיגיגע בגיגיגע פון הגיגע
אין ליגגיגיגע הנבע
הייגן די בגיגיגע
אן ייגיגע בגיגאגיגיגע הגיגאלגן —

לאבן אין די בגיגיגע פון הגיגע
אויף קנגיגאלגן
ביגיגע׳אינגער די בגיגיגע
מיט נאבגיגיגע בגיגע.
בגיגיגע ייך
די בגיגיגע
די בגיגע מגיגער הייגן —
אויר בגיגיגע ייך אנגאל מגיגיגיגע׳אנגע אין אנגער יגיגעליגע . . .

נגיגע. הנבע 25׳ן יאנואר. 1952.

טיין שטעטל — טיין שטאט

מיט אזן יאָר צוריק האָט די העלט געקלונגען מיט דאָס מעשיאַן בערגער־ארבעטער־דאָרף ליידיגן. האָט אַז אין דער צייט פון דער אַזרייסער העלט־מלחמה געוואָרן בעטאָרן אין אַפּגעזאַמען פון דער צרה אין די נאָענטע אַרי בערדאָרן, אין דעמאָלט מעגלעכע כאַסידלעכקייטן — יונג און אַלט — דיינען נאָך דאָרף פאַרשיליקט אין דערמאָרדעט. דאָרט די דאָזיקע אַרבעטער־אַלט־שטעטל דאָס שוואַ אין כאַבאַמיים דיינער טיידלעכיקע קרייס־מאַנען. אַרבעטער־געבליבן דיינען נאָר אַלמנות אין אַרבעטער קינדער. אַז אַ דאָר אַרבעטן קאַפּ.

דיינען נאָך אַזאַ יאָר אין קרין בעטיטאָט דאָ אַ נײַ־אַרבעטער־ליידיגן, שטעטער אין נעפּעטער די אַמאָל. אין אויף אַ חבורה פלעק. אויף אַ טעמער אַרבעטער אַ דיזיק דעלעגאַציע מיט די נעמען פון די דיזיגים אין כאַרטיעדי. דאָס זאָל דעלעגאַציע דיינען אין מאַר קרעטיקע דזיות דיינער ליידן אין הערלעכקייט.

אין אַרבעטער־דאָרף ליידיגן? אַז דיינען נאָר דאָ אַז פאַרבייגעגאַנגען אַרבעטע מעטעות. נעבעטע אין קלעגערע. דאָס מיי אין באַמערקונג נעמען אין דאָס מאַר קאַבאַר פון דער לעבעטער בלהעדזשעלעכקייט מלחמה אַז קרעלכער בריל. די דיינען קליינע אינזלען אין אַרעמלעך אין דאָס גרויסן יום פון ליידן. דאָס דיינען מיט פון בעדאָרן אַרבעדזשעדיגן דער אַרבעטער מעלקער־מאַנען פון דער נאַפּיעפער בלאַנדער בעטעטע.

דיעזיל באַזעלכער דאָס נעמען ליידיגן? אַזעלכע אַ מיינונג. אין אַרום דאָס דאָרף — שטעטל אין מעטעלער. כאַטיע פאַרגעלעכקייטן אין אַ המון. אַ לעבן אַנגעפילט מיט שואה אין האַסטיגן. אַז אַמאָל דאָס דער שוואַ דער אין בעדזשעמען. אין מיינע אַרבעלעכן אַ נײַ לעבן. שטעטער אין בעטער די אַמאָל.

דיעזיל ליידיגעס דאָס מיר יידן נעלאָזן? טרעטער אין טרעטער — שטעטע אין שטעטלעך. אַרעמעלאָזן אַזעלכע אַלטע אין נעדיגע יאָרבים, די הערצער לאָזן. דיילנע ביאָליסטאָק. טראָטע. לעבעדיג. טשעזנאָקאָר. חלעבלאָווקע בריסעליזאָווסקע קעטע. דיעזעכטע. דער קען די אַלע אַרטיקעלעכן? אין אַלע די שטעטע אין שטעטלעך פון די מערב־אַרבעדזשעדיגע אין די בעלאָר־לעדער. אַז עדר אַזעלכע מיינונג ליידיגע. דעמאָלט דער שוואַ דאָס פאַרגעלט די קעטעדאָרס אין פאַרגעלעכן דיינער הערד אין בעטעלע. לעבעדיגע אַלקאָ־נאַרעס. פאַרבעלעכן. נעבעלעכן אין דערשיינען אַלע אַרבעדיגע.

באַקאָם אַלע בעטעלעכן פון מיינאָרק דאָס „יזכּור" פון בעדאָרס נאָר בעדאָס פאַרגעטער־ריינע. אַ דעליקאַ־אַרבעדזשעדיגע אַלע פאַרבעטעלן אַפּאַר אין נע־שטאָקעלן אַרעבאַבד. אין אַד בעם די בלעטער. אין פאַרקעלן מיך אין די בעל־דער. — באַקאָמען ליבע אַכעטער פון שטיינע. פון פאַטע־פאַטע. פון בעדער אין שטעטער. פאַרגעלעכן אין דיערע אַנגעדיגע. אין אַד דער פאַרגעלעכן דאָרעדן מיט קעלעכע בעלעכקייט קאָן בעדיגע אַז אַ בעדיגעלעכער אַרט. דאָן פאַרגעלעכן דיך דעמאָלעכן אַ נײַ לעבן אין אַ נײַער נעסט פון לעבן.

אין נאָרמאַלע צייטן דאָרף מען יזכּור־בוך נאָר אַזעלכע אַרבעדיגע אַרעמעדיגע. אַ יזכּור־בוך פון הכרים אין טייטשע־אַנגעלעכן. נעקעמען פונם אַרבעדיגע קלעטעדיגן יידישע־לאַנד אין פעלד. אַזאַד דאָרעדן מיך אין פונם בוך נעמען פאַרגעלעכן אַנגער דיינער אַרבעדיגע אין אַרעמע. אין אַנגער די פונדע, דאָס דאָרף מיי נעמען דיך בעדאָרעדן אין אַ בעדיגעלעכן אין קרעכער נעקעמען אין דאָלגאַלעכקייט פאַרגעלעכן. עס דאָרעדן אויך אַז פונם פאַרגעלעכן פונם אַרעמעלעך דיינע אַלטע דערמאָרדעט. דאָס בוך דאָרעדן פאַרגעלעכן אַ נעשיכטע בוך פון דער לייד אַז דער אַלטער דער אַמאָל

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ביים שיינן־בעם טון ס. מאלטע ע"ה

מיטוואך, דעם ב׳טן דעצעמבער האב איך דיך געטראפן ביים פאלטע ע"ה אין האר־גאל מיט יידישן שפיגל. אז אזוי די איך האב קאן לאזן ביים אים נים געקענט. דורך דער סיבה טון דיין גרויסער אריינדרעפטסן צו מיר. מארק מאריקאט. העלכסי האב אנגעפירט דעם מעסטעל גרעסר פאליי אז איך האב פארגעפירט ביינ „מי יידיש מעסטעל" אין נאכט נעמאם ביים אים קטלעכע נאר א שטאנד הערנער־אריסטים אז אזילו א פאלטרק אן „לאזן אז לעבן", האבן מיר ביינע ביי אנדערע באגעגענים ביים נעמען קיין נאמען אויבער אין צייטן. טייטש הען איך בין קיין אין מעסטעל אז אזוי בעלו מיר איך האב דיך אויסגעפרעגט אלה א חולה. אין פאלטע צוגעגעבן אז מיין בעם אז האב מיך באגריסט אז מיר נעמען די האנד. איך האב באלד נעקענט דער „מיזעלס עקרי" דער פאלטע אין אן אן אנדרע בעם אויפגעטעלט אז מכבות.

אנטער פריינדשאפט אז נעמען אן נאר אז דער מיר דער איילט אין דיינע ליידן. אבער אז שוים כבוד. עס האב אים פארדראסן האב דער רוב יידישע קרייזער באזוכן אים ביים. אבער האב אלץ האב ער נעמען אזוי בעגעזונדיק. גלייך די עס הערלט אים ביים נעם נעמיכט. ער האב מיר אויסלו אנגעזאגט א נאמען. דער עס האב אויסגעגעבן מיט דער „אפריקאנר קריטיק", פאלטע האב אין די לעבעם האבן געליבט אויסגעפלעגט יהודים אין אנדערשטיקן האב אויך פון אין מיר נעמען אין אין אין

נאר אין אַ תּכריכעס פּרוּבנטאַרן אין די קומענדיקע זומערוואַכן. עס איז אַז דאָס, אַז מיר באַגעגענען זיך מיט אַ פּערזענלעכן און שטאַטיל אַרבעטעריש פון די מיטעלדיקע אינטעלעקטועלן קאַמפּיטעס דאָס יידישע קולטור אַרבעט אַנדערן רעגולער. אין אויך. אַז אַבדיקע יידישע געמעכטן דאָרן דיך פּאַרטיקן אויף דער טרוסע און דער דעסטן קנד און אויך נייענדן אַנדערלעך פריינט פון יידיש לעבן נרוסעלע.

ש.

לאַנדאַנער ידיעות

דער יאָרטאָג פון דאָרעטאָר נעבעך אַרטשעבסקי און נעמיקים געקומען פון „די פריינט פון פילן פון קאַם מיט די ליטער נרוסעלע פון יידיש חלום קאַנטרעס. פון די יידיש ליטעראַרישע עבה נאַכטשאַפט דאָס פון אַפריל. פון פריינט פון יידיש לעבן דאָס מ.ר.ס און פון דער געלעגן מטריש מיטאַקונג.

בעם מ.ר.ס יאָרטיים פון ש. דזבאַר דאָס דער יידיש אַרבעטערדאָס אַ אַכרון־אָבעדס פון נידיקן יידישן חלוצ־פאַרלאַנג. אויף העלדן דר. אַ. שטיינבערג דאָס נעטאַלטן אַ רעפעראַט.

לעצט קומען אַפּיס אויף אַ באַזוך נאָך ארץ ישראל. בײַ דר. מיטלים און מיר אין נעפאַרטעס נעטאָרן אַ באַזוך לעלים באַנעמען.

יואל מאַמבעריס קומט בעקרוב אויף אַ באַזוך קיין לאָנדאָן פון ישראל.

ש. י. האַרנבאַרוף און אַדרעסעס פון אַ נטיקה פון פּראָפעסאָר און בעלונג.

דאָלען קאָלעגעניאַלן און רעכטע נליקאָן נאַסטרעליען און גרעסע מעלי נעמעטער.

דער באַרטעסער אַקטיאָר יעקב בן־צור דאָס מאַרטראָנס אויגיקע מעגן און לאָנדאָן אויף זיין דזוטרייטע.

עס זרוקט דיך און דער נאָראָ פרעגט אַ באַנד ליטער פון דער ישראל וויכטערן. רעקוזד פאַנאַפּ.

די אַנאַרכיסטישע נרופּע דאָס גע־פיינט דאָס נ.ר.ס יאָר דערשיינט פון „די פריינט אַרבעטער שטיטע" ביי אַ באַנעגנס. עס דרין דאָס נעמילט דאָס מאַרין.

אַ. מיזעלס אין נאָר לאַנגע חודשים פאַרין אין יידישן טעאַטראַל אַרטיסטן קונען. מיר דערנאָן אַס נאָר אַ מיר נעזונטע און נטעע יאָרן.

„פריינט פון יידיש לעבן" מיינט אַ רעפעראַטן אַרום פון יידישע פרעגן מיטן בטו־באַזונטן אַקטיאָר אין לאָנדאָן יחיל באַלדבערג.

מיטטיילונגען איבער די קומענדיקע שבת־נאָכמיטאָגס

פון בערנאַרד־באַראַן פּעטלעקנס 33 בערנער סטריט אַ.ל. — 3 אַ מיטאָג

שבת, דאָס 3:30 נאָר. שלמה אַרטשבאַר — דער דעבראַטאָרישער דאָמאָר.

שבת, דאָס 10:30 נאָר. אַ זכרון אַרום פון פעטס פ. פּעלעס

שבת דאָס 12:30 — ליטעראַטור און יום דעבאַטאָ־מיטינג

שבת, דאָס 12:30 דאָס י. אַ. ליפּקי דאָלען אַ רעפעראַט.

שבת, דאָס 12:30 נאָר. די טראַדיציאָנעלע שבתדיקע מיטינג.

באַר „פריינט פון יידיש לעבן" בעטלידער
אַ רעפעראַטן אַרום סאַנטערס
פון. שלום עליכם. ריזין. אַס. נאָדיר. אַסאַסאָר
מיט דער באַטיליגונג אַרום באַלדבערט אַקטיאָר
יחזקל נאָלדבערג
זונטיג דאָס 18־טן מאַי, 7 אַזייגער
אין
טאַינבי האַל, קאַמטרשעל סטריט אַ.ל.
אייטראַנס 3/6

מוזיי זונדיגס זונטאָגס
כן אורי. 14 פאַרשטאָנס סטריט מ.ל.
זונטאָג דאָס 6:30 נאָר. אַ אַזייגער
די הבטרעאַטישע נאַדיגע וויכטונג
שלמה אַרטשבאַן דאָס דאָס אַלגעמיין אַ רעפעראַט
אַזייגער: אַ. ל. שטיינבאַל.

אַנטדעקונג אַזייגס. די שפּעלטמאַנס. אַזוי דער דאָס דאָס דאָס אַזייגס פון אַנדערן אַן. דאָס אַזוי אַל אַזייגס אַן דאָס אַלגעמיין דאָס אַן דאָס אַזייגס אַן.

אַזייגס פון יידיש לעבן.

חבר נתן גטשער. דאָס אַזוי באַטאָנס אַזייגס נעטיגן. דאָס אַזוי אַן אַזייגס אַן אַזייגס אַן אַזייגס

לשון און לעבן

חדש־זשורנאל פאר ליטעראטור, טעאטער, קונסט און קולטור

נומער 6 (תקפ״ט) — דרייצנטער יאהרגאנג — יוני 1952 לאנדאן

רעדאקטירט פון א. ג. שטיינבערג

אינהאלט

לבבות שמחים — זמן ביתן תורתנו, שלום שם אונזער ייקב אינדרויקן
1 אין ישראל, „בשרי"..... יי
4 נעמי און רות (דראמע)..... יחזקל הלל לעזרי
6 שמואל הנביא
שיילינג (ליד)..... שמואל הנביא
6 די בלומען (ליריקן)..... ש. מעזעניים
7 דאנדאן, ווייזן..... (דערציילונג) ד״ר מאיר דאנסאן
די בליקנדיקע הערבע. דאס בוך ביסל. צו א בליקנדיקן זון־דאנערטיג.
15 יאנעט, דער אלטער אלמאנזינים..... א. ב. שטיינבערג
18 אברהם מאן (צו זיין בארוך אין לאנדאן)..... א. ה. קייזער
22 פר. פיליפסאן און דער „יידישער הערלס קאנגרעס"..... ש. י. הארקנבערג
26 אזה הגב פון יידישן שריפטער (א טעקל קולטור
קריטיק)..... ד״ר. יעקב י. ביטשליס
32 לאנדאנער קולטור ידיעות.....

פריין 1 שיילינג און 6 פענס

אבאנעמענט־פריין 10/6 פאר א יאר

אין אמעריקא 5— דאלאר א יאר

By Appointment, Dealer in Antiques to H.M. Queen Mary

CAMEO CORNER

has a great demand for old jewels for Home and Export Trade; and is in a position to give good prices for valuable Gems and jewels of every kind.

26 MUSEUM STREET, LONDON, W.C.1

Museum 9451

CLOSED ALL DAY SATURDAYS

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & SPORTSWEAR

IMPORT - - EXPORT

514 Lea Bridge Road - Leyton, London, E.10

דער טלאן

איז מייד

צו אנאנסירן

ווייטערע פאר יודישע פיטשנגס דערשיינען אין נאכפאלגנדן נומער — נעמלעך איך אנטפר ביים פארבאנד „לשון און לעבן" 11 דעלאמארע בולעווארד לאנדאן א.ד.

Published and Edited by A. G. Steinberg, 11 Delamere Bldgs., Collingwood Street, London, E.1, and printed in England by The Rapid Print, 123-131 Cavell Street, London, E.1